

Izšla vsak dan razen nedelj in praznikov.
—
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostori: 2637 S. Lawndale av.
Office of publication: 2637 S. Lawndale av.
Telephone: Lawndale 4633.

LETO—YEAR XV.

Cena lista je \$5.00.

Entered as second-class matter January 22, 1910, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., ponedeljek, 17. julija (July 17) 1922.

Subscription \$5.00 Yearly.

ŠTEV.—NUMBER 165.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

VESTI O ZASEŽBI RUDNIKOV SO SE PONOVILE.

To je edina pot, ki ostane administraciji, ako rudarji zavrnejo Hardingov predlog za arbitražo.

VLAK S STAVKOKAZI DINA MITIRAN.

Washington, D. C. — Govorice, da vlada zaseže premogovnike, so se ponovile v Washingtonu. To je menda edina pot, ki še ostane administraciji po odklonitvi razsodišča.

V ta namen izda Harding proklamacijo, da je dežela v nevarnosti valed pretrgane produkcije premoga in da je administracija primorana vzeti premogovnike pod svojo kontrolo ter jih obratovati. V petek je prišla uradna vest iz Bele hiše, da ima predsednik oblast storiti ta korak v nujni sili.

John Lewis, predsednik rudarske organizacije, William Green, tajnik, in Philip Murray, podpredsednik, so konferirali v petek s predsednikom Hardingom in Davisom, tajnikom delavskega departamenta. Zastopniki rudarjev so povedali Hardingu in Davisu, da priporočajo predlog razsodišča v sprejem meznemu odboru le pod tem pogojem, ako razsodišče velja tudi za vse tiste premogarske okolišče v Pennsylvaniji in West Virginiji, kjer so se rudarji organizirali med stavko in prenehali z delom. Dalje so zahtevali, da razsodišče ne določa o "check-offu" in nekaterih drugih pridobitvah in pogojih rudarske organizacije.

Predsednik jim je pa dal razumeti, da vlada ne more prisiliti istih operatorjev, ki obratujejo rove med stavko bodisi deloma ali popolnoma, da bi se podvržli področju in zaključkom predlagane razsodiščne komisije.

Voditelji rudarjev so bili naravno nezadovoljni s pojasnilom predsednika in po konferenci so izjavili, da pod takimi pogoji ne bodo priporočili sprejem Hardingovega predloga meznemu odboru, ki se je imel sniti drugi dan v soboto.

Operatorji s centralnega konference polja mehkega premoga so pridržali svoj odgovor za ponedeljek. Kolikor je posneti iz razgovorov med operatorji, bodo sprejeli Hardingov razsodiščni predlog, toda pogojno.

Governor Preuss iz Minnesote, ki se mudi v Washingtonu kot zastopnik severozapadnih držav, ki dobivajo premog za zimo po Velikih jezerih v poletnih in jesenskih mesecih, zahteva, da vlada hitro zaseže premogovnike in jih obratuje, da bodo severozapadne države dobile premog dokler ne zamrzne jezera. Premog, ki ga še imajo omenjene države v zalogi, ne zadostuje niti za dva meseca.

Whiteville, W. Va. — Dinamit, položen na železniški tir, je 14. t. m. raznesel vlak z enim železniškim vozom, v katerem so se peljali stavkokazi na delo v premogovnik Mordue Colerics Co., katera obratuje pod zaščito zvezne sodniške prepovedi od 1. julija. Eden stavkokaz je bil ubit, štirje so težko in šest lahko ranjeni.

AMERIŠKI IRCI PODPIRAJO DE VALERO.

Washington, D. C. — (Feder. Press.) — Organizacija ameriških Ircev "Ameriško društvo za priznanje irske republike", podpira De Valero republikance na Irskem. James E. Murray, predsednik tega društva, je pravkar izjavil, da je sedanjo civilno vojno na Irskem zakrivil Michael Collins z drugimi izdajalci vred, ker je prelozil častno besedo, ki jo je dal republikani. Murray pravi, da zadnje volitve so bile farsa in da so voditelji izdajalske svobodno-državske stranke orodje Anglije.

VREME.

Chicago in okolica. V torek jasno in hladneje. Zmerno severno vzhodni vetrovi. Temperatura zadnjih 24 ur: najvišja 84, najnižja 71. Sonce izide ob 5:29, zaide ob 8:23.

VELIKO STAVKOKAZOV PRIHAJA IZ KANADE V ŽELEZNIŠKE DELAVNICE.

Detroit, Mich. — (Feder. Press.) — namenja kažejo, da je veliko mladih Kanadčanov med stavkokazi, ki jih najemajo železniške družbe. Detroitška policija je arretirala dva Kanadčana, ki sta prišla iz Youngstowna, O. Oba sta imela revolverje in sta rekla, da sta stavkokazila pri železniški družbi Wabash. Nekaj kanadskih stavkokazov se je pojavilo tudi v Saginawu, Mich., toda stavkarji so jih poslali domov.

LOKOMOTIVE PRIHAJAJO VEDNO BOLJ NA PSA.

ALI SE BO ZAKON ZA PREGLEDVANJE LOKOMOTIV V INTERESU JAVNOSTI STROGO IZVAJAL?

Harding sklicuje sejo operatorjev in voditeljev železničarjev.

Washington, D. C. — Predsednik Harding bo ta teden sklical na posvetovanje lastnike železnic in voditelje stavkarjev v svrhu posvetovanja za končanje stavke. Porabil bo ves svoj vpliv, da se spor izravna.

Stavka postaja čedalje obsejnejša. 75.000 delavcev na progalah, vozečih v New York ima zastavkatki danes. Voditelji železničarskih uni v New Yorku napovedujejo, da bo zastavkalo še 400.000 drugih delavcev pri železnicah.

Osem tisoč pisarjev pri C. N. W. in 3000 pri C. D. & I. je glasovalo za stavko.

Washington, D. C. (Federated Press.) — Stavka železniških delavcev se širi kot ogenj v prerji in dobiva vedno nove moči. Železniška državna trgovska komisija se nahaja v takem položaju, da ne bo mogla vsega pregledati, ako bodo železnice krile zakon za pregledovanje lokomotiv, kajti nihče drugi ji ne more pomagati kot kongres. Po tem zakonu je stavkarjem zagotovljena zmaga v par tednih, kajti postava zahteva, da ne sme nobena lokomotiva v službo, ako ni v dobrem stanju.

To je trumf v rokah bratovščine prometnih uslužbencev, ki zahtevajo od železniških ravnateljev, da morajo podati garancije, da se odstranijo miličarske čete in da se prometna oprema obdrži v dobrem stanju. Vlakospremnost oseb je lahko odkloni službo, ako se lokomotive in vozovi ne nahajajo v dobrem stanju. Seveda bodo uslužbenci težko dokazali, da so lokomotive v slabem stanju, kajti lokomotive je 70.455, proge merijo 260.000 milj, nadzornikov je samo petdeset in izgledov ni, da se dovolj denar za nastavljanje več nadzornikov.

Komisija že prejema v precejšnjem številu pritožbe, da lokomotive niso varne, a obenem se opozarja tudi na strogost zakona v tem oziru, dasiravno traja stavka komaj štiri deset dni. Lahko si vsakdo predstavlja, kako število bodo pritožbe šele v bodočnosti, ako je znano, da je lokomotive treba popraviti vsakih par dni in da v Evropi pol tuceta dobrih delavcev pregleda velike lokomotive na vsaki progi. Komisija je seveda odkazala te pritožbe svojemu biroju za pregledovanje lokomotiv. Biro zopet odredi posebno preiskavo in pregledovanje, kjer je to mogoče izvršiti. Ako železniška družba postavi lokomotivo v službo, ko je bila pregledana in je bilo dognano po nadzornikih, da je imela hibe in je bila potrebna na popravila, ne da bi bila lokomotiva popraviljena, tedaj biro obvesti državnega pravdnika, da uvede proti družbi sodnijsko postopanje. V stavkovnih razmerah sedanje stavke pa število nadzornikov ne zadostuje.

J. C. Schmidt, podpredsednik organizacije kotlarjev, je naznanil v sredo, da se je stavki pridružil štiri tisoč več delavcev iz velikih delavnic pennsylvanske železnice in da v teku 48 ur zastavko še ostalih pet tisoč delavcev; 96 odstotkov delavcev v bližnjih mestih Altona je zastavkalo. To pomeni, da pennsylvanski sistem (dalje na 3. strani.)

KAKO SVETUJEJO PREDSEDNIKU GOOTOVI SVETOVALCI.

O TEM GOVORI PREDSEDNIKOVO PISMO SENATORJU LODGU.

Iz tega pisma logično sledi, da je predsednik napačno informiran.

Washington, D. C. (Federated Press.) — Predsednik Harding vztraja pri nepoštevanju faktov glede političnih jetnikov in izjavlja, da so nekateri med njimi zagovorniki nasilnega uničenja lastnine in vlade. To svoje napačno mnenje je ravnokar ponovil v pismu na senatorja Lodga.

Bela hiša, Washington, D. C. Cenjeni senator Lodge! Sprejel sem Vaše z dne 23. junija, kateremu ste priložili pismo mr. Dols iz Bostona. Mislim, da ni pametno, da imate preveč skrbi zaradi na široko razširjenih pomiloškinskih sходов. Tu je številno takozvanih političnih jetnikov, katerih ne morem spraviti v dotiko s ekskutivnim pomiloščenjem. Mi obravnavamo vsak slučaj po njegovih okoliščinah.

Kadar se kateri slučaj dotakne tega, kar imenujemo "politični jetnik", sem pripravljen dovoliti ekskutivno pomiloščenje. Jaz mislim, da ne bi bilo precej pravilno, ako izpustimo ljudi, ki so priporočali in izvrševali sabotažo ali so grozili s proklamiranjem doktrine, da se vlada uniči a silo. Gotovo Vas zanima, da napredujemo v izpuščanju onih, ki to zaslužijo. Zapiski mnogih so tako obširni, da je nemogoče hitro napredovati pri obravnavanju teh stvari s pravim in pravičnim uveljavljanjem.

Vam udani
Warren G. Harding.

Znano je justičnemu tajniku in drugim ljudem, odgovornim za nasvete predsedniku v teh zadevah, da nobenemu jetniku, ki se nahaja v ječi, ni bilo dokazano, da je zagovarjal take stvari v vojnem času, katere zdaj mr. Harding obtožuje sabotaže ali uničenja lastnine ali nasilnega preobrata vlade.

PRIČUJOČNOST DUHA JE PREGNALA BANDITA.

Minneapolis, Minn. — Ko je bandit zapri mesarja Harveya Haasa v hladno shrambo, da ga oropa, se je Haas zaletel z glavo v klopo v vratih, ko je videl, da bandit namerava izprazniti register za gotovino. Padel je vprav pred noge banditu, na kar sta se oba pograbila. Bandit je hitro bežal na ulico, ko se je po silnem naporu komaj iztrgal mesarju iz rok. Tam je skočil na avtomobil, v katerem je čakal njegov prijatelj. Haas ni zadobil hudih poškodb. Na glavi je malo obrezan od strelke. Bandit je seveda utekel strelni rok, kajti mesar ga je zgrabil, še predno se mu je posrečilo izprazniti register za gotovino.

DETEKTIVI IN TATOVI.

Chicago, Ill. — Veleblizniški privatni interesi, ki so zagovarjali pomnožitev policije, češ, da se zniža število hudodelstev, so prejeli lep sunek. Vlomilec se obtožil dva detektivska sarženta, da so njima plačali sto dolarjev. To se je zgodilo 15. junija. Voditelji banditov so spoznali v detektivu Wragu človeka, kateremu so dali denar, detektiv O'Donnell se pa še ni prikazal, da ga predstavijo banditom v identifikacijo.

Oba sarženta prideta pred sodišče dne 16. julija.

IZDELOVALCI KAP SO ZASTAVKALI.

New York, N. Y. — Pet tisoč delavcev, ki izdelujejo suknene klobuke in kape, je zastavkalo, ker podpodjetniki kršijo pogodbo. Pozvani bodo tudi drugi delavci na stavko, ako se tovarnarji ne bodo ravnali po pogodbi z ozirom na delavni čas in delavne razmere.

1.250.000 DELAVCOV V AMERIKI JE DANES NA STRAJKU.

Washington, D. C. — Zvezni department za delo poroča, da je danes več kot 1.250.000 delavcev v Združenih državah na štrajku. Štiri največje stavke, ki so zdaj v teku, so: Premogarji; 600.000. Železniški delavci; 400.000. Tekstilni delavci; 80.000. Krojači v New Yorku; 20.000.

DEBS KRITIZIRA STAROKOPITNE VODITELJE.

Poslovni agenti strokovnih uni ga črtijo, ker se boje za svoje službe.

BOJI SE ZA USPEH STAVKE ŽELEZNIŠKIH DELAVCOV.

Chicago, Ill. — Eugene V. Debs, star delavski veteran in petkratni predsedniški kandidat socialistične stranke, ki se nahaja v Londlahr Sanitariju, 525 S. Ashland Ave., je dejal zadnji petek v intervjuju, da mora po zdravniškem navodilu počivati še dolgo časa. V nekaj dneh zapusti sanitarij in odide v Elmhurst. Lotila se ga je isomnija: oslabeleost živcev, ki mu ne dajo spati. To bolezen je dobil v atlantski ječi, kjer je imel slab počitek in borno hrano.

Toda Debs je še vedno krepak na duhu in govori s starim ognjem o boju za pravice delavstva in socializmu. Ko so ga vprašali, kaj misli o stavki železniških delavcev, je zmajal z glavo in dejal: "Delavci se bi morali učiti od kapitalistov in se organizirati po industrijskih namesto po rokodelskih strokah. Železniški kralji so ena organizacija, dočim so delavci razdrobljeni v nebroj skupin in stavkajo po skupinah, namesto da bi zastavkali vsi naenkrat. Na ta način bo težko zmagati. Ako bi bili železniški delavci vsi v eni organizaciji, bi lastniki železnice drugače govorili in drugače delali."

Nadalje je rekel: "Predsedniki, poslovni agenti in drugi voditelji strokovnih uni v mnogih krajih pobijajo moje nazore glede industrijske unije. Nekateri voditelji so sleparji; drugi niso, toda vsi se boje za svoje službe s knežji plačili, katere bi izgubili, ako se bi unije reorganizirale, in zato me sovražijo."

Glede sedanjih razmer je Debs pripomnil: "Čudno protislovje vidimo v dejstvu, da se medse drastično znižujejo, dočim cene potrebnih stvari ostajajo bistveno iste. To je temeljni razlog delavske revolte, ki zdaj ogroža Ameriko."

Debs je prišel v Chicago zadnji četrtke zvečer. Odkar je v zdravilišču, ga je posetilo veliko število starih prijateljev in sodrugov.

AMERIŠKA KOOPERATIVNA LIGA SVARI.

New York, N. Y. (Fed. Press.) — Ameriška kooperativna liga je izdala svarilo, da je Cooperative Society of America sopot na delu, da proda svoje "dobrotvorne interese certifikate." Ko je bilo izdano še to svarilo, se je izvedelo, da je družba zapet v preiskavi. Preiskuje jo newyorški državni tržni department. Department je izdal še preliminarno poročilo, v katerem obtožuje, da družba krši državni zakon, ki se nanaša na zadruge.

TISKARSKI PODJETNIKI SE PRIPRAVLJAJO ZA NOVO OFENZIVO.

New York, N. Y. — Tiskarski delavci, ki so zaposleni v tiskarnah, v katerih tiskajo knjige, bodo morali v jeseni odbiti novo podjetniško ofenzivo, ako nočejo da se tedenski delavni čas podaljša od 44 ur na 48 ur.

Novo letalo s plinom v krilih. Pariz. — Maurice Armentje je iznašel novo letalo, ki ima votla krila, napolnjena s helijem, negotovim plinom. Letalo je monoplane sistema, zelo lahko in plin pomaga k brzini dvigovanja in letanja.

GOMPERSOVA OFICIJELNA DRUŽINA NAPOVEDUJE BOJ.

OČISTITI HOČE AMERIŠKO DELAVSKO FEDERACIJO VSEH "RDEČKARJEV".

Nekateri že zdaj prerokujejo, da ostanejo mogoče Gompersa in njegovi pobočniki generali brez armade.

New York, N. Y. — Hugh Frain, ki nima dobre besede za one, ki ne pripadajo k Gompersovi oficijelni družini v Ameriški delavski federaciji, ali za one, ki ne gredo čez dna in strn za Gompersom, je podal svoje izjave s ozirom na suspenzijo poslovnice lokalne organizacije števil. 12.644 knjigovodij, stenografov in računovodij, ki je bila izrečena po Gompersu, ker se mu zdi, da je v nji preveč "komunističnih" in "rdečih" elementov. Rekel je danikarskemu poročevalcu: "Vi lahko rečete zame in predsednika Gompersa, katerega jaz zastopam, da bomo hišo očistili v tem mestu v raznih lokalnih organizacijah tako, kot smo zdaj začeli."

Njegova grožnja ima poseben namen in je namenjena krojaški organizaciji International Ladies' Garment Workers' Union, ki je ravnokar se pogajala s krojaškimi podjetniki zaradi nove pogodbe. Benjamin Schlesinger, predsednik te organizacije, je naznanil, da je bil napravljen sporazum s podjetniško organizacijo, po katerem delavne razmere ostanejo, medno vprašanje se pa predloži razsodišču. Ko je bil ta sporazum predložen organizaciji, da ga sprejmejo ali zavrnejo, sta lokalni organizaciji števil. 1 in 9 odklonili sporazum. Posledica tega je zdaj, da ginstujejo vsi člani lokalnih organizacij o sporazumu.

Odborniki krojaške organizacije in Ameriške delavske federacije izjavljajo, da so odborniki obeh lokalnih organizacij "komunistični".

Devet odbornikov knjigovodniške unije od petnajst izjavlja, da je Gompersova in Frainova akcija izvrstno izvršeno delo nebeškega sodišča.

Gompers je suspendiral poslovnic, ne da bi uvedel zaslišanje, ali da bi se vršila kakšna obravnava, pa tudi obtožnice ni podal. Poslovnic daje lokalni organizaciji avtonomijo in je podvržena le ustavi Ameriške delavske federacije in njenemu izvrševalnemu odboru. Organizacija je redno plačevala svoje prispevke skozi štirinajst let. Izvršila ni ničesar, kar je v protislovju s pravili. Vprašali so Frayna, da naj razloži, na katero točko v ustavi se opira Gompers za svojo akcijo. Frayne je molčal in ni mogel dati pojasnila.

Stvar je zelo zanimiva komentiral Arthur Brisbane, ki je bogat in uživa vse dobrote sedanje družabne in industrijskega reda. Rekel je v dnevniku "New York American": "Zakaj so stenografi 'rdeči'? Za to, ker so odnornarji. Oni vedo, kako se napravljajo veliki profiti, kako se potrošijo in znane so jim še nekatere druge reči."

Nekateri delavski voditelji so pa rekli, ako bo Gompers tako postopal, da lahko še samega sebe navezovanje suspendira, ako bo še nekaj let živel.

STARA GARDA NAMERAVA ODPRAVITI PRIMARNE VOLITVE.

Washington, D. C. — Chas. H. Barrett, predsednik Narodne farmarske unije je izdal apel na farmarje, da naj nastopijo proti starogardnim političarjem, ki hočejo odpraviti primarne volitve.

Barrett pravi, da hočejo zaradi tega odpraviti primarne volitve in se vrtniti zopet k konvencionalnemu sistemu, da farmarji izgube politično moč, katero so si izvojevali po hudem boju. Ugovorniki pravijo, da primarne volitve omogočajo, da so radikale izvoljeni v visoke urade. Barrett pa meni, da je to stvar ljudstva, ako izvoli napredne ljudi v javne urade.

SMRT NA VEŠALIH UGROŽA 850 DELAVCOV V JUŽNI AFRIKI.

London, 15. jul. — "London Daily Herald", delavsko glasilo, poroča, da je v ječah Južne Afrike 850 rudarjev in drugih delavcev, ki čakajo obravnave. Obtoženi so veleizdaje in kazni za ta "zločin" je smrt na vešalih. Delavci so obtoženi, da so vodili krvavo revolto v zadnjem marcu. "Herald" poziva delavce v Angliji, da naj s mogočno protestno akcijo preprečijo justični umor južnoafriških tovarišev.

SOVJETSKA VLADA MOGOČE REŠI KONFERENCO.

Zborovalci v Haagu čakajo na zadnjo besedo iz Moskve.

MALE DRŽAVE JEENE NA ZAVEZNIKE.

Haag, 15. jul. — Ekonomska konferenca bo še živela do prihodnje srede. Tako se glasi zaključek centralne komisije, ki sestoji iz predsednikov raznih podkomisij. V sredo se vrši plenarna seja in takrat bo konferenca formalno zaključena — ali pa se bo nadaljevala, ako Rusi pridejo medtem s zadovoljivimi pogoji.

Šnodi je prišla vest, da mogoče sovjetska vlada v Moskvi pošlje svojim delegatom navodila, ki spreminjajo njihove stališče glede socializirane lastnine inozemskih kapitalistov.

Litvinov je dejal poročevalcem, da ne pričakuje nobenih navodil iz Moskve in kolikor on vidi iz cele stvari, je konferenca končana za Ruse. Edino, kar bi mogla sovjetska vlada še storiti, so večje koncesije v železnicah in nekaterih večjih industrijah. To pa ne spreminja principa, ki ga zastopa Rusija s ozirom na socializirano lastnino inozemskih podjetnikov.

Poljska, Rumunija, Čehoslovakija, kakor tudi Švica in nekatere druge manjše države so očitno nezadovoljne s situacijo, ki se je pojavila v Haagu. Poljaki in Rumunji so v strahu, da bo finančno izoliranje Rusije, kakršno predlagajo Francozi, izzvalo novo vojno s sovjeti. Zavezniki so obdolžili, da so s svojimi ultimati glede lastnine nalašč provocirali polom konferenca.

Rusi obtožujejo entento, da je poslala v Haag največje nazadnjake, katerim ni mar rekonstrukcije Rusije, temveč gledajo le za interese bankrotiranih kapitalistov v Franciji, Belgiji in Holandiji. Poročila o poteku konferencie so pobarvana in zavita v svrhu, da diskreditirajo sovjetske delegate in moskovsko vlado.

IZ TAFTOVEGA POLITIČNEGA ŽIVLJENJA.

Washington, D. C. (Federated Press.) — Na straneh 11006 do 11009 kongresnega zbornika s dne enajstega julija je tiskan govor senatorja La Folletta, v katerem pripoveduje, kako William Howard Taft prelomi slovesno obljubo prvi napram ljudstvu, po tem pa napram senatorju La Follettu s ozirom na Payne-Aldrichove colninski tarif.

Na kratko povedano, se je zgodilo tole: "Taft je govoril v Wisconsinu v kampanji leta 1908. Izjavil je povsod, da se mora colninski tarif revidirati navzdol. Ko se je sešel kongres, je priporočil revizijo colninskega tarifa, pri tem je pa izpustil besedo nizdol. Na to je poslal svoje agente v zbornice, da pritronejo na izvolitev Cannona predsednikom, da Cannon obljubi La Follettu, da vetira tarif, toda Taft je podpisal predlogo, ko je senat povišal v šest sto pristojskih postavk zbornice."

PASTOR POBEGNIL Z DEKLARACIJO.

Fort Huron, Mich. — Rev. Walter W. Culp iz Spring Valleya, O., ki je pred nekaj tedni izginil ter pustil doma ženo in devet otrok, je bil zadnji petek tukaj aretiran v družbi 19-letne deklice Esther Hughes.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglasov po dogovoru. Rokopis se ne vrača.

Narodna Zveza: Zvezna drava (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov na vas, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v shranitvi n. pr. (Junija 30-22) poleg vsakega imena na naslovu pomeni da vam je s tem davcem potekla naročnina. Posvetite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

ALI POMNOŽITEV POLICIJE ZNIŽUJE ŠTEVILO HUDELSTEV?

Kadar privatni bizniški interesi žele, da se poviša mestna policija, tedaj prično v časopisju s propagando, da je pomnožitev policije potrebna, da se zniža število hudodelstev. Na to se ustanovi posebna komisija, ki ima nalog, da študira sredstva za preprečanje hudodelstev. Po nekaj tednih poda taka komisija svoje poročilo, v katerem pravi, da je edina rešitev v pomnoženi policiji. Časopisje še malo obdela stvar, napravi potreben pritisk na mestne očete in mestni svet je pri volji glasovati za pomnoženo policijo.

Tako se je zgodilo v Chicagu. Nekaj časa so se mestni očetje obotavljali, kajti vedeli so, da pomnožitev policije pomeni povišanje davkov. Končno so podlegli pritisku v časopisju in glasovali so, da se mestna policija pomnoži za tisoč mož.

Zdaj pa pogledimo, kako so se znižala hudodelstva v Chicagu. Poročila, ki prihajajo v javnost, dokazujejo, da se hudodelstva niso še prav nič znižala. Dva bandita sta oropala cestnoželezniškega prevoznika na vozu in vprčo pasazirjev. Seveda sta po izvršenem zločinu kljub pomnoženi policiji odnesla pete. Dva druga tolovaja, katerima je načelovala mlada žena, sta prisilila nekega človeka, da je vse pripeljal na sprehod v njegovem avtomobilu. Ko so dospeli na precej samotni kraj, so vrgli lastnika avtomobila iz njega in so se odpeljali z avtomobilom. Dva druga roparja sta pobila nekega drugega meščana skoraj na pragu njegove lastne hiše in mu pobrala denar. Drugi brigantje so skušali ukrasti za več kot sto tisoč dolarjev dijamantov, in le golo naključje je preprečilo rop.

To so večja hudodelstva, ki so bila izvršena v enem dnevu. Poleg teh hudodelstev je bilo izvršenih še na stotine manjših. In to naj zadostuje, da pomnožitev policije ne znižuje števila hudodelstev. Dokler postojе vzroki za izvrševanje hudodelstev, toliko časa bodo zločini naraščali in se ne bodo zniževali.

ZNIŽANJE MEZDE JE POGUBA DRŽAVE.

V državi, v kateri je delavec tako pritisnjen ob steno, da njegova mezda zadostuje za klaverno životarenje, ni blagostanja tudi za tiste, ki so lastniki produkcijskih in razdelilnih sredstev.

Ako se delavcu zniža njegova mezda, se zniža njegova kupovalna moč. Kljub temu da delavci manj potrošijo, ker se je znižala njih kupovalna moč, ne potrošijo oni več, ki so bogati.

Ako se delavski položaj tako poslabša, da delavska mezda zadostuje komaj za golo životarenje, postane delavec top za zboljšanje družabnih razmer. On se sprejme v navadni avtomat, ki prihaja od težkega dela domov, da se malo naje, leže k počitku in prihodnji dan zopet vrne na delo. Privatnim bizniškim interesom je v njih kratkovidnosti tak delavski položaj všeč, ker računajo le s profiti in se ravna po načelu, čim pohlevnejši je delavec, toliko bolj visok je dobiček.

Kar je dobro za podjetnike, ki tvorijo le gotovo manjšino v državi, ni dobro za državo in za delavca. Slaba prehranitev povzroča veliko umrljivost, širi vsakovrstne bolezni in povzroča, da prihajajo slabi otroci na svet. Za delavca pa pomeni nizka mezda slabo življenje brez vsakega oddiha in razvedrila.

Delavci morajo stremeti za zboljšanjem življenjskega položaja. To pa lahko store, ako se bojujejo za višje mezde in skrajšanje delavnega časa.

Da je delavski boj uspešen za zboljšanje položaja, se morajo delavci organizirati. In organizirati se mora vsaka delavska stroka 100-odstotno, da je delavska organizacija močno in služi ciljem, ki so si jih delavci zapostavili. Veriga, ako je še tako močna, je slaba, ako je slab le eden njenih členov. Tako je tudi z delavsko organizacijo. Delavska organizacija ni močna, ako so organizirani le železničarji, rudarji, izučeni delavci, milijoni tovarniških in drugih delavcev pa ostanejo neorganiziranih. Da je delavstvo močno, mora biti organizirano vse delavstvo ne glede na to, če delavec dela z lopato, ali pa s pisalnim strojem ali risalnim orodjem. Le v organizaciji vseh delavcev je moč, kajti če so vsi delavci organizirani, ni v delavski organizaciji slabega člena.

JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosvete.

Muskegon Heights, Mich. — V dopisu št. 155 je izšel dopis brata Pavlina. Vsak član, ki je bil na letni seji, kot je omenjena v njegovem dopisu, ve, da je ono izmišljeno. Piše, da sem dobil samo en glas za tajnika, toda kako morem dobiti glas, če pa niti kandidiral nisem. Bil sem sicer predlagan, pa sem se zahvalil za tajniški kakor sploh vsak uradniški posel pri društvu. Na zadnji seji je rekel, da je sestra Demšar pobirala glasovnice za tajnika in da je bila ena zame, in ker ni bilo članice ravno na seji, sem se po seji podal ravno do nje ter jo vprašal, ako je bila oddana kak glasovnica zame. Odgovorila mi je, da lahko prišede, da je ni bilo, ker tudi dobro ve, da nisem kandidiral.

Dopisnik pravi, da se moja žena jezi nanj, ker jaz nisem več za tajnika, toda to je ravno nasprotno. Ona se je jezila le takrat, ko sem imel ta posel, kar je bilo tudi vzrok, da sem odstopil od tajništva. Ona je vedno rekla, da se lahko živimo i brez tega posla. Kar se tiče njenih "taviškov" to pisa ni ne briga, saj on tudi do njih ni pripomogel. Mnogim na svetu se je že pripetilo, da so vprašali za denar in tako vem, da so tudi njo že vprašali nekateri, da bi jim posodila denar, torej ni tako kot piše dopisnik. — Albin Kruh.

Moorland, Mich. — Iz te farmarske naselbine je bilo še malo poročil, zato hočem jaz malo poročati. Letina nam še dobro kaže, posebno oves, koruza in krompir nam obetajo dober pridelek. Zadrževala je malo moča, pa se je kmalu izravnalo. Sena je bilo leto več kakor lanskega leto.

Ker ta naselbina tudi spada pod Muskegon okraj, zato moram podučiti rojakinjo Ano Kruh, da rojaki po drugih naselbinah ne bodo mislili, da je vse tako kot si ona predstavlja. Ona opljuje v svojih dopisih, da je zemlja po farmah v Muskegon okraju po večini pesek, pa ji povem, da je tudi dobrih farm dovolj v Muskegon okraju. Ona se ne razume na kakovost sveta. Omenja, kaksi siromaki so slovenski kmetovalci; seveda, a par sto dolarji se ne more dobiti dobre farme ali pa celo obogateti v par letih. Tako lahko pride do denarja menda malokateri. Nad nekaterimi se je rojakinja že izrekla, kaksi berači so; bogataši seveda niso kakor je ona, ki je dobila denar po smrti svojega prvega moža. O slovenskih farmarjih piše, da si moramo iskati delo pozimi v mestu, da se preživimo in imamo za seme, ker nam avgusta meseca slana uniči pridelek. Pred 11 leti sem se že naselil sem, pa še nisem videl slane meseca avgusta, da bi nam škodovala. Kaj je vzrok, da si moramo iti v mesto vsakega prido-bit denar, lahko na kratko omenim, ker ona ne pozna naših razmer, kakoršne pa so ne samo tukaj, temveč po vseh Združenih državah.

Ko bi dobili mi farmarji pravično plačano za svoje prideleke, bi nam ne bilo treba hoditi okrog mogoteev iskati onega zaslužka. Glavni produkt, ki ga imamo farmarji v tem okraju, je v živinoreji. Mleko stane v mestu četrti galone 10c, mi pa dobimo za cel galon 12c. Dopisnica bo seveda rekla, zakaj ga pa sami ne vozite v mesto. Mislila, da bi ga marsikdo in tudi sam bi ga; ko bi ga smel prodajati v steklenicah po 24c. galono, in ne bi nas videla hoditi krog tovarna za delom, saj ga je doma dovolj.

Dne 15. junija je dopisnica omenila, da snu škoduje rdečim jagodam. Letos še ni bilo nikake suše in jagode so dosedaj jako povoljno obrodile. Celih 14 dni so bile za obrat, kakoršne letino se težko najde, da bi trajala doba obiranja toliko časa. Tudi drugih jagod je bilo letos dovolj.

Dopisnica piše, da imam 80 akrov sveta, 40 pa jih nikdar ne obdelujem. Povem ji, da jaz delam samo na 25 akrih, drugo pa je pašnik. Če bi bila zemlja tako slaba kot je okoli njene hiše, tedaj bi se seveda tudi krave ne mogle pasti, ker bi sploh ne bilo pake. Pride naj sem, da bo videla, kaj raste in kako.

Za dober svet pravi rojakinja, da je dobila veliko razočaranje. Stvari, na katere se ne razume, naj kar lepo pri miru pusti, pa bo vse dobro. O rojakih v Muskegon Heights pravi, da bolj slabe napredujejo; nekateri da bi radi imeli vse pod svojo kontrolo.

Kdo pa se rine najbolj v ospredje? O listu Prosveta pravi, kako ji je priljubljen, kar pa je ravno narobe. Če bi ji bil list priljubljen, bi ljubila tudi članstvo S. N. P. J. in ne bi bila nasprotna društvu. Lahko se spominja, kako se je izrazila, da bi rada vsaj za dva meseca prišla v društvo, da bo potem nekaterim povzročila nemir. To pa se nikdar ni zgodilo, kajti društvo si zapomni kaj takega, pa če prav kdo zastavi tišočake. Nimam navade koga obrekovati, ali na tako početje se moram oglasiti, ker spouštem rojake in SNPJ. Kot večletnega člana me tudi veže dolžnost, da zagovarjam naše društvo in njega člane. Če misli, da bi kaj tega ne bila resnica, me tudi lahko pozove pred sodnika, kjer bom dragevolje dokazal in še kaj drugega bo čula od mene.

Rojaki po naselbinah Muskegon okraja, bodimo složni in vse težave bomo lahko prestali. Predvsem stremimo za napredkom, rojaki v mestu pa, ne ozirajte se, kaj pisari Annie.

Tebi, edini delavski dnevnik, pa želim obilo naročnikov in predplačnikov. — John Tifolt.

West Allis, Wis. — Ne nameravam opisovati tukajšnjih razmer, ki so tako slabe kakor kje povsod v tej saharaki deželi. Moj namen je malo kritizirati šez dopisnika iz Muskegon Heights, Mich. Nisem še bila dosedaj naročnica Prosvete, dasiravno sem jo večkrat dobila v roke od svojih sosedov. Čutila sem nekako dolžnost, da naročim ta list in ga podpiram kot edini slovenski dnevnik za delavstvo in sem ga naročila ob prvi priliki, ko je prišel tod okoli zastopnik. Dobila sem v roke št. 155 in pogledala pod javno govornico, kjer moram reči, da mi ni dopis od tajnika društva št. 266 preveč ugajal.

Tudi jaz ne želim nikogar napadati, vendar me veže dolžnost, da mu odgovorim, ker sem bila napadena jaz kakor moje sestre. Skozi celi njegov dopis ni drugega kot napadanje na eno osebo, končno pa je zavrgel celi ženaki spol in povzdignil možkarje, oz. samega sebe v deveta nebesa. V svojem dopisu pravi, da člani njegovega društva niso "bebe" in se ne pustajo, da bi imela ženaka kaj z društvom opraviti. Dobro, brat, sedaj pa te vprašam, odkod ste prišli možki? Odkod so vse vaše "dobrote"? Ali ni bila ženaka, ki je možkega rodila, za njega trpela in se zanj krivovala. Sedaj pa, ono možko bitje, ki bi moralo biti hvaležno za vse te dobrote, zaničuje ženo, se trka na prsa in pravi: Jaz sem slovenski mož in ne dam hlače ženi. Tudi dobro, le imejte možki hlače, toda vedi, da hlače niso vse; hlače so blago kakor je krilo. Po mojem mnenju je tudi nekaj žen, ki nosijo krila, pa so mnogo bolj pametne in razumljive kakor marsikateri možki.

Razložiti ti moram, zakaj smo ženske tako malo izobražene. Od pri oči in pogled okoli sebe. Po mojem mnenju je edino mož, ki zadržuje ženo na stališču nevednosti. Če žena česa ne ve in vpraša moža kako stvar, hlepeča po izobrazbi in poduku, pa se mož zareži nad njo: "Ti nimaš nič pri tem; tvoje mesto je pri ognjišču in otrocih." Jaz pa pravim drugače. Žena mora priti do mesta, kjer ji bo dana možnost do izobrazbe, zato bi svojim sestram, ženam, svetovala, da pridno čitajo list Prosveto kakor tudi mesečnik "Čas", ker tudi v tem bo do našle mnogo podučnega čtiva, da bodo nekoč stopile ženske organizirane in izobražene pred možki spol in rekle: "Me zahtevamo pravico, od vas hočemo, da priznate, da smo vsi enaki."

Materam svetujem, da bi obrnile čim večjo pozornost na malčke in jih vzgojile v proletarski ljubezni. S tem boste storile svojo dolžnost, obenem pa tudi velik korak na poti napredka. Pa naj za sedaj zadostuje, o priliki zopet kaj.

Pozdravim čitatelje in čitateljice Prosvete, listu pa želim mnogo naročnikov in obilo uspeha. — Mary Vidmar.

Willard, Wis. — Dolgo se že ni nihče oglašil iz te slovenske naselbine. Vreme imamo slabo, baš ob tem času deževno, kar prav nagaja pri spravljanju sena. Imamo ravno sedaj precej obilakovalec iz Chicaga, ki pa bi bilo treba, da bi jih pograjali, ker se norčujejo iz tukajšnjih farmarjev, da nič nimajo. Vseeno radi pridejo k nam. Resnica je, da so nekateri tukajšnji farmarji bolj zaostali za drugimi z delom in napredkom ali s tem ni reče-

no, da so vsi slabi. Kdor misli, priti na farmo si mora prej misliti, da je tudi treba obdelovati zemljo in dobro gospodariti. Kdor ne misli delati, ima navado se samo visoko držati in rad polega po sencah, ta naj kar v mestu ostane. Stari farmarji pravijo — farmo moraš obdelovati, če ne bo farma tebe.

Če namerava navaden delavec kdaj postati sam svoj bos, je njegova rešitev edino v farmi. Doti jih je tu, ki imajo velike družine, a vsi imajo dovolj jesti, došim bi jim v mestu bolj težko šlo. Seveda, niso v svili zaviti, kot poznam nekatere po mestih, ki se sicer oblačijo v svilu, po njihovih žepih pa je trohoba in trebuhu so pogosto prazni.

Ko so prišli sem prvi naseljenci, so imeli precej hude čase; tedaj ni bilo cest, ne lepega polja in ne modernih ter udobnih hiš, vendar so bili bolj zadovoljni, no kot so današnji prebivalci. Kdo pa je kriv temu? Sem hodijo na počitnice lepo opravljeni ljudje z nekaj cvenkom v žepu, kar pa je le za malo časa. Kakor hitro tiste porabijo, morajo takoj nazaj v tovarne. Ko vidi take ljudi, se spunta kakva mamica zoper farmo in predstavlja udobno življenje, ki bi ga lahko imela v mestu; na farmi se ji zdi življenje pusto in nezno.

Domov iz Chicaga so se vrnila gđ. Rose Lukas, M. Bukovec in K. Bukovec. Doma nameravajo ostati šez poletje. — Našega tukajšnjega župana M. Drganca osemletni sinček se je nevarno ponesečil. Padel je tako nevarno, da si je zdrobil glavino črepino. Sedaj se nahaja v bolnišnici, kjer je bil operiran. — Tukajšnji nekdanji pečlarski voditelj John Brgant se prav dobro počuti v zakonskem stanu. — Naročnik.

Louisville, Colo. — Ker se nikdo ne oglašja iz severnega Colorada, se oglašam zopet jaz. Stavka v tem kraju dobro poteka. Stari premogarnji se dobro drže, za kar jim gre vsa čast. Čeravno dela več premogorovov, je produkcija premoga le mala, ker ljudje, ki so sedaj v rovih zaposleni, so večinoma neizučeni pri kopanju premoga. Prišli so iz vseh štirih vetrov kakor je vedno za časa stavke. Ko mi prenehajo delati, pa pridejo od povsod razni najeteži. Iz tega je razvidno, kako težko nam je izboljšati položaj v tem okraju. Rojaki drugod nas raditeja ne smete zaničevati in kazati s prtom na Colorado, da smo tu sami ničvredni. Povem vam, soboritelji, da se povsod dobijo dobri in slabi ljudje.

Dopovedujejo nam, da so sem prišli najeteži iz Wyominga, Kansasa in Illinois ter drugih držav, kar pa ni verjetno, ker s tem hočejo le napraviti na nas vpliv, češ, če pridejo delati iz države, kjer so rudarji dobro organizirani, zakaj bi potem mi ne šli. Jaz sodim, da je to zelo neverjetno, ker rudarji niso neumni, da bi od tako daleč hodili delat tlaiko v našo državo. Tu dajo jako neradi kaj zaslužiti, pa če je stavka ali ne.

Res nelepo je delati v sedanjem času, vendar bi toliko ne zamerili kansaskim rudarjem. Slovci so za najboljše borilce in ko so imeli zadnjo stavko, smo vsi drugi premogarnji gledali jih po strani, le Illinoiski rudarji so jim prikočili na pomoč. Vedeli smo, da so potrebni, ali pa smo jim kaj pomagali? Bili so člani organizacije že po dvajset let, potem pa kar na lepem izključeni iz organizacije. Kako naj bi bili potem zvesti člani organizacije? Bil sem med kansaskimi rojaki in premogarnji in videl, kako so v vsem složni. Vsi za enega in eden za vse, je bilo njihovo geslo. To je bilo leta 1913. Hudo mi je, da se je tako pripetilo v Kansasu. Več bi lahko napisal v tem poglavju, pa je boljše, da molčim. Zdaj je stavka in bodimo složni kolikor je mogoče, da dosežemo kar zahtevamo in do česar smo upravičeni. Prerekanje v teh časih je zelo škodljivo nam.

Kot sem misljal je po več krajih pustilo delavstvo rove in se priključilo nam. Stavka torej izgleda boljše sedaj kakor kdaj prej, to pa za to, ker se stari premogarnji dobro držijo. Kolikor poznam Slovencev so vsi vztrajni. Zato ni treba misliti, da že celi Colorado obratuje in tudi ne bo prej dokler ne začnemo po vseh Združenih državah.

Med družinami rudarjev prevladuje pri nas revščina, ker ne dobi nikake podpore od organizacije. Nekateri so sicer dobili nekaj živčne podpore, ali to je malo. Nekateri delajo po farmah in

po cestah, da se za silo preživijo. Nikdo noče delati škodo samemu sebi in sravnetega še drugim, kajti organizacija je bila tu ustanovljena že pred 12 let. Stavka je prišla leta 1910 in trajala do leta 1914. Dne 15. decembra takrat so uničili unijo pri nas, vendar so od takrat še vsi dobri pristajali organizacije, ker vedo, kaj pomeni organizacija za delavstvo.

Ko sem prišel sem leta 1919, sem vpraševal, kje je organizacija, pa so mi povedali, da je ni več. To sem se tudi kmalu faktučno prepričal. Predelavci je hodil po rovu naopirjen in toten kakor je to mogoče samo v neuničeni rovu. Vsi delavci na bi se mu klanjali, če bi pa kdaj ugovarjal, bi moral takoj iz rova z orodjem in oditi drugam s trebuhom za kruhom.

Čital sem, da bi neke v naši državi živi ljudje radi dobili posmrtnino. Pa vendar ne mislijo kar na lepem vsi pomreti! Saj se izplača posmrtnina šele tedaj, ko člani umrejo, denarja jim pa tudi ne manjka, naj delajo. Več nas je, ki bi nam prav prišla sedaj posmrtnina, ko smo živi in ne šele po smrti, saj nam vsem manjka okroglega, ker že po tri mesece ne delamo.

Kaki ste postali rojaki, da nam delate nečast v tej državi? Slovenci drugod mislijo, da smo po clem Coloradu taki, samo zaradi vas. Opazil sem, da se izgovarjajo, da bodo šli v staro domovino ter valedtega ne delajo. Nič nimam zoper to, če misli človek iti obiskat svoje, saj tak velja je nas vseh. Vsak bi rad videl še enkrat svoje ljudi in domači onkraj "luže" bi ga bili vesel. Toda kaj si bodo mislili tam rojaki, ko bodo izvedeli, da ste si alužili denar, ko je na tisoče Slovencev vztrajalo doma in se borilo za boljši košček kruha? Rajši bi videl svoje šele na onem svetu, kot nam prerokujejo, kakor pa jih šel sedaj obiskavat s denarjem, ki bi si ga pridobil s takim delom.

Zavednim premogarnjem ley pozdrav! — Stavkar.

Bishop, Pa. — Tu smo še vsi na stavki in še vse delo po premogorovih počiva. Kot je bilo še poročano in oglašeno: "Pittsburgh Leader", bo Pittsburghska premogovna družba pričela obratovati v rovu št. 4 na Hills Station, ali bolj poznan pod imenom Mount št. 4. Kot mi je znano, dose-daj še niso ničesar producirali ali spravili na površje. Precej smole ima družba pri dobavljanju najetežev, ne pa tako pri pretepačih. Teh imajo lepo število, vseh okoli 30.

"Pittsburgh Leader" je tudi poročal, da je družba poslala pisno predsedniku 5. distrikta s vprašanjem, če se hoče pogajati s družbo za separatno pogodbo. Umevno je, da so dobili odgovor, da se kaj takega ne bo zgodilo, kar pa je predsednika Pittsburghske premogovne družbe tako razjezilo, da je sklenil obratovati omenjeni rov z najeteži. Koliko bo imel uspeha, bo pokazala bodočnost.

Rojak iz Herminija št. 2 je pisal pismo rojaku v tukajšnji naselbini, v katerem piše, da imajo tudi tam rojaka, kompanijskega podreznika, ki nosi celo medaljo in oborožen je od nog do glave, da se lahko izkazuje kakor kak stoodstotnež. Dotični rojak mi je poznan že iz leta 1911. Bil je precej naprednega mišljenja in kot sem čul celo ustanovitelj socialističnega kluba v njih naselbini. Pa naj potem kdo reče, da svet ne napreduje. Dokler nima ničesar pod palec, se jezi nad kapitalisti, potem pa kar pristopi na njihovo stran in se več ne briga za delavce. Tako kunštni so ratali ti naši naprednjaki! Človeku se že kar v oči ne upajo pogledati. Rojak, premisl malo, kakšno delo opravljaš. Pozivljam te, da vstopiš v vrste stavkarjev, ker sedaj imaš še čas, da boš rešen nelepega imena.

Ne smem pozabiti omeniti, da smo tukaj tudi naprednjaki, pa ne preveliki, ker ako je človek preveč "napreden", se lahko pripeti, da se kar čez noč prelevi v takozvanega kapitalista, ali pa na prav ponižno vnetega vernika. Pozdrav vsem stavkarjem. — Stavkar.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Braddock, Pa. — Dopisnik v Vaši naselbini ni v št. 157 nikogar osebno napadel, ker tudi ni priobtel nikakega imena. Nikar torej ne morete amatirati, da se dopisate ravno Vas. — Pozdrav!
